

ዳኞች፡- ሒሩት መለሠ

ታፈሰ ይርጋ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለሥልጣን የሞያሌ ቅርንጫፍ ጽ/ቤት - የቀረበ የለም።

ተጠሪ፡- አቶ ዛኪ ሰይድ - ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ የኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለሥልጣን በሕጉ በተሰጠው ስልጣን ተግባሩን በሚፈጽምበት ጊዜ ለሚደርሰው የገቢ መቋረጥና የንብረት ጉዳት ያለውን ኃላፊነት ስለሚገዛ የሕግ አግባብ የሚመለከት ነው። ክርክሩ ሲጀመር ከሣሽ የነበሩት ያሁኑ ተጠሪ ሲሆን ተከሣሽ የአሁኑ አመልካች ነበር። የተጠሪ ክስ ይዘት ባጭሩ፡- ንብረትነቱ የተጠሪ የሆነ ቁጥሩ 3-24062 ኢት መኪና አመልካች ከሕግ ውጪ በማቆሙ በፍርድ ቤት ውሣኔ የተሰጠ ቢሆንም መኪናው በቆመበት ጊዜ ተጠሪ በአጠቃላይ ብር 216,250.00 /ሁለት መቶ አስራ ስድስት ሺህ ሁለት መቶ ሃምሳ ብር/ ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን ገልጸው ይህንኑ ገንዘብና መኪናውን እስኪረከቡ ድረስ ያለውን ገቢ ከመጠየቅ መብታቸው ጋር አመልካች እንዲከፍላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። የአሁኑ አመልካች ለክሱ በሰጠው መልስም የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያና የፍሬ ነገር ክርክር አቅርቧል። በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት የቀረበው ክርክር ቀድሞ ተጠሪ ክስ አቅርበው ባለቀ ጉዳይ ላይ ድጋሚ ክስ ማቅረብ የማይችሉ መሆኑን የሚያሳይ ሲሆን በፍሬ ነገር ረገድ ደግሞ አመልካች መኪናውን ይዞ ሊያቆም የቻለው መኪናው ሕገ-ወጥ በሆነ መንገድ እቃ ጭኖ ወደ ውጪ ሊወጣ ሲል በመሆኑና ይህን ዓይነት ተግባር ደግሞ አመልካች ለመቆጣጠር ተገቢ ነው ያለውን እርምጃ ለመውሰድ በሕጉ ሥልጣን የተሰጠው በመሆኑ ኃላፊነት የለብኝም፤ መኪናው መጋቢት 19 ቀን 2000 ዓ.ም. በቁጥጥር ሥር ከሞላ በኋላም በዚሁ ጊዜ ለፍርድ ቤት ያሳወቀ በመሆኑ ጥፋት የለብኝም ብሎ መክራክሩን የሚገልጽ ነው። የሥር ፍርድ ቤትም አመልካች በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ያቀረበውን ክርክር የተጠሪ የቀድሞ ክስና የቦኒፊትነት ክስ ፍሬ ነገር ተመሳሳይ ባለመሆኑ ጉዳዩ በፍርድ ያለቀ ነው ለማለት አይቻልም በሚል ምክንያት ውድቅ አድርጎ የግራ ቀኙን ክርክር በመመርመር አመልካች የተጠሪ መኪናውን ያላግባብ በማቆም ገቢ እንዲያጡ አድርጓል፤ በመኪናው ሽራ እና ባትሪ ላይም ጉዳት

ማድረሱን አላስተባበለም በማለት ብር 52,019.40 /ሃምሳ ሁለት ሺህ አስራ ዘጠኝ ብር ከአርባ ሳንቲም/ አመልካች ለተጠሪ ይክፈለው በማለት ወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኝን ለኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቢያቀርብም ይግባኝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 መሠረት ተሰርዞታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስቀየር ነው።

የአመልካች ነገረ ፈጅ ጥቅምት 18 ቀን 2002 ዓ.ም. በዓሩት ሁለት ገጽ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። አቤቱታው ተመርምሮም የበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ከአዋጅ ቁጥር 60/1989 አንቀጽ 58/ለ/ አንጻር /በሰ/መ/ቁጥር 22317 ከተሰጠው ትርጉም/ ሲታይ ተገቢ መሆን ያለመሆኑን ለመመርመር ሲባል ጉዳይ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎ ተጠሪ የካቲት 04 ቀን 2002 ዓ.ም. በተጻፈ ሦስት ገጽ ማመልከቻ የበታች ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ ተገቢ ነው የሚሉበትን ምክንያት ገልጸው ውሳኔው ሊጸና ይገባል ሲሉ መልሳቸውን ሰጥተዋል።

የጉዳይ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳይ ለሰበር ችሎቱ ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንጻር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

በመሠረቱ ማንም ሰው በራሱ ጥፋት ወይም በሌሎች ሰዎች ጥፋት የተነሳ በሌላ ሰው ንብረት ላይ ጉዳት ካደረሰ ከውል ውጪ ኃላፊነት የሚከተልበት ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2027/1/ እና /3/ ድንጋጌዎች ያሳያሉ። ጥፋት ደግሞ ታስቦ ወይም በቸልተኝነት ሊፈፀም እንደሚችል የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2028/1/ ድንጋጌ በግልጽ አስቀምጧል። የጥፋት ትርጉም ደግሞ ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2028 እስከ 2037 ሥር የተመለከተ ሲሆን የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2038 እስከ 2065 ድረስ ያሉት ድንጋጌዎች የተፈፀመው ተግባር ጥፋት መሆን አለመሆኑን የሚገዙ ናቸው። አመልካች ለተጠሪ ክስ ኃላፊነት አለበት የተባለው ከውል ውጪ ኃላፊነትን የሚገዙት የሕግ ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ስለመሆኑ የበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ያሳያል። አመልካች ይህንኑ የበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ተገቢነት የለውም በማለት የሚከራከረው በአዋጅ ቁጥር 60/1989 ከተሰጠው ኃላፊነት እና ተግባር አንጻር ነው። በዚህ አዋጅ አመልካች በጉምሩክ ወደቦች በወሰን አከባቢዎች እንዲሁም በሌሎች የጉምሩክ መቆጣጠሪያ ጣቢያዎችና ማቋረጫ መስመሮች በኩል የሚገቡና የሚወጡ ዕቃዎችንና ማንንዣዎችን የመፈተሽ፣ የጉምሩክ ስነ ሥርዓት ተፈጽሞባቸው መግባታቸውንና መውታቸውን የማረጋገጥ ስልጣንና ተግባር ተሰጥቷል። በአዋጁ አንቀጽ 74 በተለይ ሲታይ አመልካች የሕገ ወጥ እቃዎችን ዝውውር የመቆጣጠር ኃላፊነትና ተግባር ተሰጥቶታል። በአዋጁ አንቀጽ 6/5/ እና 58 ስርም ይኸው ተግባር የአመልካች ሕጋዊ ግዴታ ስለመሆኑም የሚያስገነዝብ የሕገ አቀራረጽ ይታያል። የአዋጁ አንቀጽ 25 ድንጋጌ ያሻሻለው የአዋጅ ቁጥር 368/1995 አንቀጽ 78 ድንጋጌም አመልካች ኮንትራባንድ ወይም ሕገ-ወጥ እቃ ጭናል ብሎ ያመነበትን ተሽከርካሪ በቁጥጥር ሥር ማዋል እንደሚቻል በግልጽ ተመልክቷል። ይሁን እንጂ አመልካች ይህንኑ በሕገ ተለይቶ የተሰጠውን ስልጣንና ተግባር በተገቢው መንገድና በተገቢው ጊዜ ያከናውናል ተብሎ ይታሰባል። አመልካች ይህንኑ ስልጣንና ተግባርን በተገቢው ጊዜና ሁኔታ ባለማከናወን በሌላ ሰው ንብረት ላይ በሚያደርሰው ጉዳት በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2027/1/ እና /3/ ድንጋጌዎችና አግባብነት ባላቸው ድንጋጌዎች የማይጠየቅበት ወይም ኃላፊ የማይሆንበት ምክንያት የለም። በመሆኑም አመልካች በሕገ ተለይቶ የተሰጠውን ኃላፊነትና ተግባር ያላግባብ ባለመወጣቱ በሰው ንብረት ላይ ጉዳት ማድረሱ ከተረጋገጠ ካሳ የማይከፍልበት ሕጋዊ ምክንያት የለም። በዚህም መሠረት በአመልካች ተገቢ ያልሆነ ተግባር ጉዳት ደርሶብኛል የሚል ሰው የአመልካች ተግባር በሕገ ከተሰጠው ኃላፊነትና ተግባር የሚፃረር ወይም በምክንያታዊ መንገድ ተቀባይነት የሌለው መሆኑን ማስረዳት ከቻለ በአመልካች ሊካሰ የሚገባው መሆኑን ይህ ችሎት ያምናል።

በተያዘው ጉዳይ አመልካች የተጠረጠረውን ማንኛውንም ዕቃ ይዞ የመፈተሽና እቃውን የጫነውን ተሽከርካሪም ይዞ የማቆየት ስልጣን ያለው ስለመሆኑ የበታች ፍርድ ቤቶችም የተቀበሉት ጉዳይ ሲሆን ፍርድ ቤቶቹ የአመልካችን ተግባር ኃላፊነትን የሚያስከትል ነው ለማለት የቻሉት የተጠረጠረውን መኪና ለአንድ መቶ አስራ ሰባት ቀናት ያሕል መያዙ ተገቢነት የለውም በማለት ነው። ይሁን እንጂ አመልካች ይህን የሚያሕል ጊዜ መኪናው ተይዞ እንዲቆይ ያደረገው የወንጀሉ ጉዳይ በፍርድ ቤት ተይዞ እየታየ ባለበት ጊዜ ሲሆን በፍርድ ቤት

ውሳኔም መኪናውን እንዲለቅ መወሰኑ የክርክሩ ሂደት ያስገነዝባል። አመልካች ከዚህ ጊዜ ወጪ መኪናው ያላግባብ የተያዘ ስለመሆኑ ለማስረዳት ያቀረቡት ማስረጃ የለም። የወንጀል ጉዳይ ሲታይ በነበረበት ጊዜ ደግሞ ጉዳዩ የኮንትራባንድ አይደለም ተብሎ ስለተወሰነ ብቻ በአመልካች ላይ የፍትህ-ብሔር ተጠያቂነት ሙሉ በሙሉ ያስከትላል ብሎ ለመደምደም የሚያስችል ሕጋዊ ምክንያት የለም። አመልካች በሕጉ የተሰጠውን ስልጣንና ተግባር ባግባቡ ለመወጣት እንዲቻል መኪናውን ይዞ ማቆሙ ተገቢ ሲሆን በዚህ ጊዜ ለታጣ ገቢ ደግሞ የሚጠየቅበት ሕጋዊ ምክንያት የለም። ይህ ሰበር ችሎት በመ/ቁጥር 22317 በቀረበው ተመሳሳይ ጉዳይ አግባብነት ያላቸውን የአዋጅ ቁጥር 60/1989 ድንጋጌዎችን በመመርመር በአዋጅ ቁጥር 454/1997 መሠረት በየትኛውም እርከን የሚገኝ ፍርድ ቤትን የሚያስገድድ የሕግ ትርጉም ሰጥቷል። አመልካች መኪናውን ይዞ ጉዳዩ በወንጀል ችሎት እየታየ መቆየቱን ከክርክሩ መገንዘብ የምንችለውና በዚህ ሂደት የባከነው ጊዜ ከነባራዊው ዓለም አንጻር ሲታይ ምክንያታዊ ነው ከሚባል በስተቀር ያላግባብ የዘገየ ነው ለማለት የሚያስችል አይደለም። በመሆኑም አመልካች በአዋጅ ቁጥር 69/1989 አንቀጽ 6/5፣ 58፣ 74 ድንጋጌዎች እና አዋጅ ቁጥር 368/1995 አንቀጽ 78 ድንጋጌ አንጻር ሲታይ መኪናውን ማቆሙ በሕጉ መሠረት የተሰጠውን ስልጣን በሕጉ አግባብ ለመወጣት እንዲያስችለው የወሰደው እርምጃ ያላግባብ ያልተከናወነ እና በተገቢው ጊዜ ውስጥ የተፈጸመ ነው ከሚባል በስተቀር በውሉ ወጪ ኃላፊነትን የሚያስከትል ሆኖ አላገኘውም። በዚህም ምክንያት በዚህ ረገድ የበታች ፍርድ ቤቶች በጉዳዩ ላይ የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተናል።

ሌላው በታች ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ አመልካች በተጠሪ መኪና ባትሪና ሽራ ላይ ጉዳት አድርጎል ተብሎ ግምቱን እንዲከፍል ነው። አመልካች በዚህ ረገድ የተሰጠውን የበታች ፍርድ ቤቶችን ሕጋዊ መሠረት የለም በማለት በዚህ ችሎት ባቀረበው የሰበር አቤቱታ በግልጽ ያልተከራከረበት ሲሆን በሥር ፍርድ ቤት በቀረበው ክርክርም ቢሆን በመኪናው ባትሪና ሽራ ላይ መኪናው በአመልካች ቁጥጥር ሥር ወጪ በነበረበት የደረሰ ወይም በራሱ ቁጥጥር ሥር ውስጥ እያለ በሌላ ምክንያት የደረሰ ነው የሚል ክርክርም አላቀረበም። በመሆኑም በእነዚህ ንብረቶች ጉዳት የደረሰ ስለመሆኑ ማስረጃን የማጣራትና የመመዘን ስልጣን ያላቸው የሥር ፍርድ ቤቶች ያረጋገጡት ፍሬ ጉዳይ ሲሆን አመልካች ጉዳቱ በሌላ ምክንያት የደረሰ ስለመሆኑ የሚያሳይ ክርክርና ማስረጃ አላቀረቡም። በመሆኑም አመልካች በኮንትራባንድ ድርጊት /ሥራ/ ተሰማርቶ የተገኘን ተሽከርካሪ ለጊዜው ማቆም የሚችል መሆኑን ሕጉ ስልጣን ቢሰጠውም ንብረቱን ግን ጥንቃቄ በተሞላበት መንገድ የመያዝ ግዴታ አለበት። መኪናው በራሱ ቁጥጥር ስር በነበረበት ጊዜ ለሚደርሰው የመኪናው አካል ጉድለት ጉድለቱ በሌላ ሕጋዊ ምክንያት የደረሰ ስለመሆኑ እስካሰጠው ድረስ ኃላፊነቱ የአመልካች የማይሆንበት ሕጋዊ ምክንያት የለም። በመሆኑም በዚህ ረገድ የሥር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም። በአጠቃላይ ከፍ ብለው በተመለከቱት ሕጋዊ ምክንያቶች የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ሊሻሻል የሚገባው በመሆኑ ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በቦረና ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 04134 ሐምሌ 10 ቀን 2001 ዓ.ም. ተሰጥቶ በአሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 72896 ነሐሴ 21 ቀን 2001 ዓ.ም. በትዕዛዝ የፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ተሻሻሏል።
2. አመልካች የተጠረጠረውን ዕቃ ይዞ የመቆየት ሥልጣንና ተግባር በአዋጅ ቁጥር 69/1989 አንቀጽ 6/5፣ 58/1/ለ/ እና 74 እንዲሁም በአዋጅ ቁጥር 368/1995 አንቀጽ 78 መሠረት ያለው በመሆኑና ጊዜውም ምክንያታዊነት የሌለው ነው ለማለት የሚቻል ባለመሆኑ መኪናው በቆመበት ጊዜ ለታጣ ገቢ ኃላፊነት የለበትም ብለናል።
3. አመልካች መኪናውን ይዞ ባለበት ጊዜ ለደረሰው የመኪና ባትሪ እና ሽራ ጉዳት ኃላፊነት ያለበት በመሆኑ የሁለት ባትሪ ዋጋ ብር 4,500.00 /አራት ሺህ አምስት መቶ/ እና የሽራ ዋጋ ብር 7000.00 /ሰባት ሺህ/ በድምሩ ብር 11,500.00 /አስራ አንድ ሺህ አምስት መቶ ብር/ ለተጠሪ እንዲከፍል ብለናል። በዚህ መሠረት ያስፈጽም ዘንድ የዚህ ችሎት ውሳኔ ለስር ፍርድ ቤት ይተላለፍ ብለናል።
4. ለክርክሩ የወጣን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

ት ዕ ዛ ዝ